

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

**БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ
ОХОРОНИ ПРАЦІ
(МОДУЛЬ: ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ)**

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 081 «Право»

ОДЕСА
2023

УДК 331.45(072)
Б534

Укладач:

Байло Олена Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Рецензенти:

Ільєва Наталія Василівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Потопахіна Ольга Миколаївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Рекомендовано Вченою радою економіко-правового факультету

ОНУ імені І. І. Мечникова

Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Б534 **Безпека** життєдіяльності та основи охорони праці (модуль: основи охорони праці) [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад.: О. В. Байло. – Одеса, 2023. – 36 с. – 0,7 МБ.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Право» спеціальності 081 «Право» для опанування лекційного матеріалу, підготовки до практичних занять, оформленні робіт при самостійному виконанні завдань

УДК УДК 331.45(072)

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2023

ЗМІСТ

1. ВСТУП.....	4
2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ.....	8
4. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	25
5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ	27
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ	29
7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ	33
8. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ.....	35

1. ВСТУП

Мета навчальної дисципліни – оволодіння здобувачами вищої освіти компетентностей, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення повсякденних та природних небезпек, техногенних аварій, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків у побуті; базовими теоретичними знаннями щодо стану і проблем охорони праці, науково підтверджених методів забезпечення безпеки праці, збереження стану здоров'я та працездатності людини в процесі праці, пожежної безпеки, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників щодо результатів виробничої діяльності..

Предметом навчальної дисципліни є норми права, що регулюють суспільні відносини, які виникають щодо об'єктів права інтелектуальної власності, а також правові категорії, наукові погляди та концепції у сфері інтелектуальної власності.

Вивчення навчальної дисципліни спрямовано на досягнення наступних завдань:

- набуття навичок аналізу положень нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні виробничих та управлінських функцій;
- уміння проводити заходи з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності;
- набуття необхідних знань для організації діяльності виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;
- засвоєння методик управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві;
- прогнозувати результати своєї професійної діяльності з урахуванням цілісного підходу до організації охорони праці.
- вивчення способів зниження професійних захворювань, виробничого травматизму, основ безпеки будівель, споруд, технологічних процесів, виробничого

устаткування, машин і апаратів, заходів та засобів щодо поліпшення пожежного захисту.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни: теорія держави та права, трудове право, право соціального забезпечення.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

а) знати: організаційно-правові засади організації охорони праці; загальні засади організації управління охороною праці на державному рівні та на рівні підприємства (установи, організації); міжнародно-правові та національні гарантії права на безпечні і здорові умови праці; порядок здійснення державного і громадського контролю з дотримання законодавства про охорону праці; види відповідальності за невиконання вимог з охорони праці; положення про навчання з питань охорони праці при підготовці працівників, прийнятті їх на роботу та упродовж роботи; механізм ефективного управління охороною праці та забезпечення нешкідливих умов праці на підприємстві (установі, організації).

б) уміти: оцінити відповідність санітарно-гігієнічних умов праці нормам та безпечності технологічного обладнання, технологій, будівель за окремими чинниками; застосувати знання у сфері безпечних та здорових умов праці при здійсненні права на працю; визначати складові системи управління охороною праці на підприємстві; визначати необхідні організаційно-технічні рішення для попередження нещасних випадків та професійних захворювань.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні питання забезпечення здорових та безпечних умов праці

Тема 1. Теоретичні засади охорони праці

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Поняття «охорони праці» та співвідношення із суміжними термінами. Охорона праці як інститут трудового права та як навчальна дисципліна. Стандарти в галузі охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і безпеки праці.

Тема 2. Правові основи охорони праці.

Основні положення законодавства про охорону працю України. Права громадян на охорону праці при укладанні трудового договору, під час роботи на підприємстві, на роботах з важкими та небезпечними умовами праці. Порядок забезпечення працівників заходами індивідуального та колективного захисту. Правове регулювання охорони праці окремих категорій осіб.

Тема 3. Організаційні питання охорони праці.

Державне управління охороною праці. Системи управління охороною праці на підприємстві: суть, принципи організації та функціонування. Трудова дисципліна. Організації заходів з охорони праці на виробництві. Правовий статус служби охорони праці на виробництві, уповноваженого трудового колективу з питань охорони щодо організації заходів з охорони праці на підприємстві. Інструктажі з питань охорони праці. Акти з охорони праці, що діють на підприємстві, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють на підприємстві. Поняття про атестацію робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації робочого місця за умовами праці.

Тема 4. Державний нагляд та громадський контроль за дотриманням

законодавства про охорону праці.

Поняття та основні види нагляду і контролю за дотриманням законодавства України про охорону праці. Органи державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства України про охорону праці, їх правовий статус. Правовий статус державної служби України з питань праці. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці. Юридична відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Тема 5. Економічні та соціальні аспекти охорони праці.

Економічне значення та економічні проблеми охорони праці. Економічні методи управління охороною праці. Фінансування охорони праці. Соціальне страхування. Стимулювання охорони праці та заохочення працівників до створення безпечних і здорових умов праці. Загальна оцінка соціальної та соціально-економічної ефективності охорони праці. Європейська модель економічного стимулювання охорони праці.

**3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ТА
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ ТЕМ**

**Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні питання забезпечення
здорових та безпечних умов праці**

Практичне заняття 1

**Тема 1. Науково-теоретичні основи охорони праці. Правове регулювання
охорони праці.**

Питання для обговорення

1. Охорона праці як інститут трудового права та як навчальна дисципліна. Поняття охорони праці та суміжних понять. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці.
2. Суб'єкти і об'єкти охорони праці.
3. Основні джерела правового регулювання відносин у сфері охорони праці.
4. Права громадян на охорону праці при укладанні трудового договору та під час роботи на підприємстві.
5. Право громадян на охорону праці на роботах з важкими та небезпечними умовами праці.
6. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці.

Обговорення проблемного питання:

Проблеми запровадження міжнародних та регіональних стандартів із питань безпеки та гігієни праці в Україні

Теми рефератів (презентацій)

1. Сучасний стан охорони праці в країнах Європейського Союзу.
2. Соціально-економічні значення охорони праці.

3. Охорона праці як невід’ємна складова соціальної відповідальності.
4. Охорона праці як складова гідної праці
5. Окрім запропонованих, здобувачі можуть самостійно визначати тему реферату, враховуючи актуальність проблематики, та погодити її із викладачем.

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

При вивченні питання про поняття охорони праці здобувачу слід враховувати, що у юридичній літературі поняття охорони праці вживається у двох розуміннях - широкому та вузькому. В широкому значенні термін «охорона праці» вживається для визначення всієї сукупності норм трудового права, спрямованих на всебічну охорону трудових прав громадян, тобто права на працю та її оплату, права на відпочинок, соціальний захист тощо. На підставі розуміння охорони праці у широкому значенні вчені сформулювали принцип охорони праці як один із основних принципів трудового права.

Охороною праці у вузькому розумінні відповідно вважається система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності (ст. 1 Закону України "Про охорону праці").

Слід звернути увагу на те, що відповідно до ст. 153 КЗпП України на всіх підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності і видів їх діяльності створюються здорові і безпечні умови праці.

Важливо розмежовувати такі поняття як «шкідливий виробничий фактор» та «небезпечний виробничий фактор». Так, шкідливий виробничий фактор – це виробничий фактор, вплив якого може призвести до погіршення стану здоров'я зниження працездатності працівника. Небезпечний виробничий фактор – виробничий фактор, дія якого за певних умов може призвести до травм або іншого раптового погіршення здоров'я працівника. Небезпечні та шкідливі фактори за

природою дії поділяються на такі групи: фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні.

При визначенні об'єкта та суб'єктів охорони праці здобувачу необхідно врахувати, що об'єктом охорони праці є здоров'я і працездатність людини, а предметом – засоби і заходи, спрямовані на їхнє збереження. До суб'єктів правовідносин, які виникають у сфері охорони праці, зазвичай, відносять працівників підприємства (установи, організації); роботодавців; органи державної влади, які здійснюють нагляд, контроль за дотриманням у сфері охорони праці.

Щодо основних нормативно-правових актів у сфері охорони праці варто звернути увагу на положення Конституції, КЗпП, Закону України «Про охорону праці», де визначено мінімальні стандарти здорових та безпечних умов праці. При обговоренні питання щодо джерел правового регулювання правовідносин у сфері охорони праці здобувачу варто орієнтуватися щодо конкретних положень Конституції України (ст. 43,46,44,45,49), КЗпП (Розділ 11,12,13), Закону України «Про охорону праці», які стосуються правового регулювання охорони праці. Особливе місце в регулюванні правовідносин з охорони праці посідають локальні акти, які приймають та запроваджуються безпосередньо на підприємстві (установі, організації).

Оскільки окрім нормативно-правових актів умови праці визначаються трудовим договором, тому необхідно ознайомитись із поняттям трудового договору, умови його укладання (ст. 21, 22,24 КЗпП).

Слід враховувати, що єдиного переліку шкідливих і важких умов праці законодавством не передбачено. Водночас нормативна база із цього питання доволі велика (Перелік важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх; Списки виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах; Перелік виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня; Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах та інші).

Відповідно до статті 8 Закону України «Про охорону праці» та статті 163 КЗпП на роботах зі шкідливими та небезпечними умовами праці, а також роботах, що пов'язані із забрудненням, або тих, що здійснюються в несприятливих метеорологічних умовах, працівникам видаються безоплатно за встановленими нормами спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту.

Міжнародне співробітництво України в галузі охорони праці полягає у використанні світового досвіду організації праці щодо поліпшення умов та підвищення безпеки праці. Міжнародне співробітництво здійснюють як на двосторонній, так і на багатосторонній основі. Визначальне місце серед міжнародних організацій, діяльність яких охоплює питання охорони праці, займає Міжнародна організація праці (МОП).

Рекомендовані джерела щодо вивчення питань теми

Правові джерела:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-вр> (дата звернення: 28.07.2022).
2. Кодекс законів про працю. Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Закон України «Про охорону праці». Верховна Рада України; Закон від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
4. Конвенція про основи, що сприяють безпеці та гігієні праці N 187. Конвенція. Міжнародний документ від 15.06.2006 № 187. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_515#Text

Основна література

1. Пожарова О.В. Охорона праці : навчальний посібник. Одеса. 2022. 86 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/18442>
2. Трудове право України: підручник (за ред. Проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. – 376 с. URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/07/27/Trudove.pravo.Ukrayiny.26.07.2022.pdf>

3. Юсіна Г. Л. Правові питання охорони праці : посібник / Г. Л. Юсіна, Г. О. Санталова. Краматорськ : ДДМА, 2020. 159 с. ISBN 978-966-379-922-3. URL: http://www.dgma.donetsk.ua/docs/kafedry/hiop/metod/111_OPG_Lek.pdf

Додаткова література

1. Давиденко, А. О. Правове регулювання охорони праці на підприємствах зі шкідливими умовами праці: порівняльно-правовий аспект : дис. ... д-ра філос.: 081; МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ. Харків, 2020. 216 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9995>.

Практичне заняття 2

Тема: Характеристика систем управління охороною праці. Організація заходів з охорони праці на виробництві

Питання для обговорення

1. Державне управління охороною праці. Суть, принципи організації та функціонування системи управління охороною праці на підприємстві.
2. Права та обов'язки роботодавця щодо організації заходів з охорони праці на виробництві. Трудова дисципліна.
3. Правовий статус Служби охорони праці на підприємстві. Кваліфікаційні вимоги та відповідальність спеціалістів Служби охорони праці.
4. Порядок організації медичних оглядів працівників.
5. Інструктаж та навчання з питань охорони праці.

Індивідуальне завдання

Розробіть інструкцію з охорони праці у відповідності до вимог Наказу Держнаглядохоронпраці № 9 від 29.01.1998 р. (у редакції наказу Міністерства соціальної політики України № 526 від 30.03.2017) для посади у юридичній сфері, яку Ви б хотіли обіймати, із урахуванням специфіки місця роботи. Готове завдання необхідно надіслати у google class.

Теми рефератів (презентацій):

1. Методи оцінки стану умов праці.
2. Розвиток соціального партнерства у галузі охорони праці
3. Атестація робочих місць за умов праці.
4. Науково-технічний прогрес і безпека праці.
5. Система захисту працівників на виробництві і її вдосконалення.
6. Принципи організації та функціонування системи управління охороною праці на підприємстві.
7. Методи забезпечення трудової дисципліни.

Поточне тестування

Приклади тестових занять (одна правильна відповідь).

1. При якій мінімальній чисельності працівників на підприємстві виробничої сфери створюється служба охорони праці?
А) 50 працівників
Б) 100 працівників
В) 20 працівників
Г) 150 працівників
2. Доповініть визначення. Охорона праці це...

Обговорення проблемного питання

Проблеми запровадження міжнародних та регіональних стандартів із питань безпеки та гігієни праці в Україні

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Здобувачам при підготовці до обговорення питань за темою варто звернути увагу на те, що одним із найбільш важливих принципів функціонування системи управління охороною праці є принцип системного підходу. Він полягає в тому, що на основі програмно-цільового управління здійснюється комплекс взаємопов'язаних

організованих та технічних, гігієнічних, соціально-економічних заходів для створення здорових і безпечних умов праці на всіх ділянках і стадіях виробництва.

У системі управління охороною праці об'єктом управління є безпека праці на робочому місці, дільниці, в цеху, в усій системі «людина-виробництво», а орган управління складається з керівників підприємства, що очолюють структурні підрозділи, а також працівників служби з охорони праці.

Ефективність управління охороною праці на підприємстві залежить від організації роботи, тобто чіткої регламентації обов'язків і прав усіх посадових осіб.

При розгляді питання трудової дисципліни здобувачу варто виходити з того, що трудова дисципліна це встановлений нормами права порядок взаємовідносин учасників трудового процесу, що визначає точне виконання ними своїх трудових функцій. Права та обов'язки працівника та роботодавця визначені нормативними актами (КЗпП, Законом України «Про охорону праці», локальними актами).

Діяльність служби охорони праці на підприємстві обумовлена необхідністю здійснення контролю за системою охорони праці на підприємстві. Функціонування такої служби має бути унормовано локальним актом (Положенням) з урахуванням положень Закону України «Про охорону праці» та Наказу Держнагляддохоронпраці України № 255 від 15.11.2004 «Про затвердження Типового положення про службу охорони праці».

Метою будь-якого медичного огляду працівника є визначення стану його здоров'я, зокрема, можливості виконання ним певних трудових обов'язків, своєчасного виявлення гострих чи хронічних професійних захворювань, встановлення у разі необхідності медичних протипоказань щодо здійснення окремих видів робіт, а також попередження виникненню та розповсюдженню інфекційних хвороб. Особливу увагу при розгляді цього питання необхідно приділити ст. 17 Закону України «Про охорону праці», Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, який затверджено Наказом МОЗ України 21.05.2007 № 246 та Постанові Кабінету Міністрів України № 559 від 23.05.2001 р. «Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких

підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок».

Однією із складових ефективної роботи з профілактики виробничого травматизму є належна підготовка, навчання та підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці. Так, законодавчо визначено, що працівники, під час прийняття на роботу та періодично, повинні проходити на підприємстві інструктажі з питань охорони праці, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також з правил поведінки та дій при виникненні аварійних ситуацій, пожеж і стихійних лих.

Загальний порядок проведення навчання з питань охорони праці встановлений Законом України «Про охорону праці» (ст. 18. «Навчання з питань охорони праці»).

Виконання вимог Закону України «Про охорону праці» в частині проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці здійснюється відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держкомітету України з нагляду за охороною праці 26 січня 2005 р. № 15. Здобувачу слід на підставі аналізу нормативно-правових актів орієнтуватися у різних видах інструктажів та порядку проведення останніх. Так, за характером і часом проведення інструктажі з питань охорони праці поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

Рекомендовані джерела щодо вивчення питань теми

Правові джерела

1. Кодекс законів про працю. Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08>;
2. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.

3. Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок: Постанова Кабінету Міністрів України № 559 від 23.05.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/559-2001-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Типового положення про службу охорони праці: Наказ Держнаглядохоронпраці України № 255 від 15.11.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1526-04#Text>
5. Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою: Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці № 15 від 26.01.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text>
6. Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 246 від 21.05.2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0846-07#Text>

Основна література

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін. ; за заг. Ред. В. В. Сокурєнка ; Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ. – Харків: ХНУВС, 2021. – 308 с. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10837/Bezpeka%20zhyttiediialnosti%20ta%20okhorona%20pratsi%20pidruchnyk_Sokurenko_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y;
2. Пожарова О.В. Охорона праці : навчальний посібник. Одеса. 2022. 86 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/18442>;
3. Управління охороною праці : навчальний посібник для студентів спеціальності – «Цивільна безпека», освітньої програми «Охорона праці» / В.В. Березуцький. Харків : ФОП Панов А.М., 2021. 412 с. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/upohpr.pdf;
4. Юсіна Г. Л. Правові питання охорони праці : посібник / Г. Л. Юсіна, Г. О. Санталова. Краматорськ : ДДМА, 2020. 159 с. ISBN 978-966-379-922-3. URL:

Додаткова література

1. Давиденко, А. О. Правове регулювання охорони праці на підприємствах зі шкідливими умовами праці: порівняльно-правовий аспект : дис. ... д-ра філос.: 081; МВС України, Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ. Харків, 2020. 216 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9995>.

Практичне заняття 3

Тема Державний нагляд та громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.

Питання для обговорення:

1. Основні принципи державної політики в галузі охорони праці.
2. Поняття та основні засади державного нагляду та громадського контролю за дотриманням законодавства у сфері охорони праці.
3. Правовий статус органів державної влади, які здійснюють державний нагляд.
4. Види відповідальності за порушення законодавства у сфері охорони праці

Теми рефератів (презентацій)

1. Державна політика у сфері охорони праці в інших країнах.
2. Концепції реформування системи управління охороною праці в Україні.
3. Роль профспілкових організацій у захисті права працівника на здорові і безпечні умови праці.

Поточне тестування за темами.

Приклад завдання. Знайти відповідність.

Державний нагляд за додержанням законодавства про охорону праці здійснюють:	
1. центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту	А. Державна.... ядерного
2. центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці	Б.
3. центральний орган виконавчої влади, що	В. Державна з питань.....

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Передусім слід звернути увагу на те, що державна політика в галузі охорони праці визначається відповідно до Конституції України Верховною Радою України і спрямована на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням. Принципи державної політики у галузі охорони праці визначені ст. 4 Закону України «Про охорону праці».

Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю-це діяльність компетентних державних і громадських органів, спрямована на перевірку відповідності трудовому законодавству дій роботодавців у процесі управління найманою працею, попередження і виявлення правопорушень, притягнення винних у порушенні трудових прав працівників до юридичної відповідальності.

В Україні створено систему спеціальних державних органів, які здійснюють нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю і не залежать у своїй діяльності від роботодавців.

Відповідно до ст. 38 Закону України «Про охорону праці» державний нагляд за додержанням законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці здійснюють: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері ядерної та радіаційної безпеки; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення. Здобувачу варто проаналізувати низку нормативно-правових актів для визначення правового статусу (обсягу повноважень) органів державної влади, які здійснюють державний нагляд за додержанням законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці.

При розгляді питання щодо відповідальності за порушення законодавства у сфері охорони праці здобувачу необхідно знати про те, що юридична відповідальність це нормативна, гарантована та забезпечена державним

переконанням або примусом міра реагування держави на дотримання та виконання норм права, у правомірній поведінці суб'єктів права, що схвалюється або заохочується державою, а у випадку порушення норм права – обов'язок правопорушника перетерпіти осуд, обмеження прав особистого, матеріального та організаційного характеру.

Відповідно до ст. 44 Закону України «Про охорону праці» за порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці, а також представників профспілок, їх організацій та об'єднань винні особи притягаються до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно із законом. Здобувачу також необхідно знати види злочинів та адміністративних правопорушень у сфері охорони праці та умови притягнення до матеріальної та дисциплінарної відповідальності.

Рекомендовані джерела щодо вивчення питань теми

Правові джерела

1. Кодекс законів про працю. Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
2. Закон України «Про охорону праці». Верховна Рада України; Закон від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
3. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці: Постанова Кабінету Міністрів України № 96 від 11.02.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Положення про Державну інспекцію ядерного регулювання України: Постанова Кабінету Міністрів України № 363 від 20.08.2014р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2014-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України № 1052 від 16.12.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text>

6. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України: Постанова Кабінету Міністрів України № 267 від 25.03.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF#Text>

Основна література

1. Пожарова О.В. Охорона праці : навчальний посібник. Одеса. 2022. 86 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/18442>
2. Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності : метод. Рек. / О. І. Бурденюк та ін./ за заг. Ред. С. П. Гвоздій. Одеса, 2016 . 389 с. URL: <http://opac.lib.onu/metodichki/bio/BZD.pdf>,
3. Трудове право України: підручник (за ред. Проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. – 376 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/07/27/Trudove.pravo.Ukrayiny.26.07.2022.pdf>
4. Управління охороною праці : навчальний посібник для студентів спеціальності – «Цивільна безпека», освітньої програми «Охорона праці» / В.В. Березуцький. Харків : ФОП Панов А.М., 2021. 412 с. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/upohpr.pdf
5. Юсіна Г. Л. Правові питання охорони праці : посібник / Г. Л. Юсіна, Г. О. Санталова. Краматорськ : ДДМА, 2020. 159 с. ISBN 978-966-379-922-3. URL: http://www.dgma.donetsk.ua/docs/kafedry/hiop/metod/111_OPG_Lek.pdf

Додаткова література

1. Байло О.В. Окремі питання організації державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про працю. Правова держава. Одеса: Фенікс, 2021. № 41 с. 38-44. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/225578/226455>
2. Байло О.В. Актуальні питання організації державного нагляду (контролю) за дотриманням законодавства про працю в умовах воєнного стану. Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 18 липня-28 серпня 2022 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 35-38. URL: <https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11651/Khanzhy.pdf?se>

quence=1&isAllowed=y

3. Драганова Н.В. Охорона праці як категорія адміністративного права – запрошення до дискусії. Юридичний науковий електронний журнал. № 4/2022. С. 250-254. URL: http://lsej.org.ua/4_2022/58.pdf

Практичне заняття 4

Тема: Економічні та соціальні аспекти охорони праці

Питання для обговорення

1. Охорона праці окремих категорій працівників (жінки, неповнолітні, особи зі зниженою працездатністю).
2. Економічні методи управління охороною праці.
3. Ефективність заходів і засобів профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності
4. Стимулювання охорони праці.
5. Фінансування охорони праці.
6. Соціальне страхування.

Теми рефератів (презентацій):

1. Охорона праці жінок в інших країнах
2. Охорона праці неповнолітніх за законодавством інших країн
3. Охорона праці осіб зі зниженою працездатністю.
4. Соціально-економічна оцінка умов праці
5. Травматизм на виробництві і його соціально-економічні наслідки.
6. Охорона праці як основний напрям соціальної політики України.

Індивідуальне завдання.

Написання есе на тему «Які б Ви, як керівник підприємства, використовували способи стимулювання виконання правил з охорони праці».

Методичні рекомендації до вивчення питань теми

Для вивчення питання охорони праці жінок, неповнолітніх та осіб із зниженою працездатністю слід детально проаналізувати законодавство щодо кожної верстви групи працівників. Згідно зі ст. 24 Конституції України жінки мають рівні з чоловіками права і свободи. Рівноправність жінок у сфері трудових відносин забезпечується наданням їм рівних з чоловіками можливостей у професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці та здоров'я жінок; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям. З метою фактичного забезпечення рівноправності, з урахуванням особливостей жіночого організму, трудовим законодавством передбачено спеціальні правила охорони праці жінок, пільги і додаткові гарантії їх трудових прав. Неповнолітні, тобто особи, котрі не досягли віку 18 років, у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх. Нарівні з цим для них встановлено додаткові пільги і гарантії трудових прав.

В інтересах охорони здоров'я неповнолітніх забороняється застосування їх праці на важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах, забороняється також залучати осіб, молодших 18 років, до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми.

Особи зі зниженою працездатністю володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і обов'язків. Згідно із Законом України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" від 21 березня 1991 р. (зі змінами) дискримінація осіб з інвалідністю заборонена і переслідується законом (ст. 1), проте законодавством передбачена низка гарантій для таких осіб з метою забезпечення принципу трудового права – єдності та диференціації умов праці.

Законодавством про працю передбачено й інші гарантії в галузі охорони праці жінок, неповнолітніх і осіб зі зниженою працездатністю.

Економічне значення охорони праці визначається ефективністю заходів з покращення умов і підвищення безпеки праці та є економічним виразом соціальної значущості охорони праці.

Тобто, економічне значення охорони праці оцінюється за результатами, отриманими при зміні соціальних показників шляхом впровадження заходів з покращення умов праці: підвищення продуктивності праці; зниження непродуктивних витрат часу і праці; збільшення фонду робочого часу; зниження витрат, пов'язаних з плинністю кадрів через умови праці, тощо.

Для вирішення проблем охорони праці на практиці застосовуються різноманітні механізми, серед яких суттєве місце займають економічні методи.

Економічні методи спрямовані на створення умов, які мають стимулювати діяльність підприємств і організацій щодо досягнення визначених цілей охорони праці з урахуванням потреб та інтересів окремих працівників, трудових колективів, менеджерів та власників підприємств. На відміну від правових та адміністративних методів управління, які регламентують виконання тих чи інших вимог охорони праці, але для ефективного застосування потребують жорсткого контролю за їх виконанням, економічні методи більш ліберальні, базуються не на страху покарання, а на економічних вигодах того, до кого вони застосовуються.

Витрати, пов'язані з охороною праці, складаються з наступних: витрати, пов'язані з відшкодуванням потерпілим внаслідок травм і професійних захворювань; пільги та компенсації за важку роботу та роботу в шкідливих умовах; витрати на профілактику травматизму та захворювань; витрати на ліквідацію наслідків аварій та нещасних випадків; штрафи та інші відшкодування. Розглядаючи витрати з охорони праці, слід зазначити, що вони також поділяються на: доцільні витрати, спрямовані на збереження здоров'я працівників, раціональне витрачання життєвих сил на відновлення працездатності; частково доцільні витрати, які включають видатки за пільгами і компенсаціями за несприятливі умови; недоцільні витрати, які обумовлюють підвищення собівартості продукції, зниження її обсягу тощо.

Відповідно до ст. 19 Закону України "Про охорону праці" фінансування заходів з охорони праці на підприємстві здійснюється роботодавцем.

Важливе значення для забезпечення охорони праці має система внутрішнього стимулювання охорони праці, тобто, стимулювання безпечного ведення робіт окремими працівниками.

Щодо соціального страхування здобувачу варто звернути увагу на загальні засади здійснення соціального страхування та його значення для працівників та соціальної політики держави.

Рекомендовані джерела щодо вивчення питань теми

Правові джерела:

1. Конвенція про основи, що сприяють безпеці та гігієні праці N 187. Конвенція. Міжнародний документ від 15.06.2006 № 187. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_515#Text
2. Закон України «Про охорону праці». Верховна Рада України; Закон від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Верховна Рада України; Закон від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.

Основна література

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокуренко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін. ; за заг. Ред. В. В. Сокуренка ; Харків. Нац. Ун-т внутр. Справ. – Харків: ХНУВС, 2021. – 308 с. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10837/Bezpeka%20zhyttiediiialnosti%20ta%20okhorona%20pratsi%20_pidruchnyk_Sokurenko_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Безпека життєдіяльності : навч. Посіб. / Т. Є. Стиценко, Г. В. Пронюк, Н. М. Сердюк, І. І. Хондак. Харків : ХНУРЕ, 2018. 336 с. URL: https://os.nure.ua/wp-content/uploads/2019/05/posibnik-bgd_2018_p.1.pdf

3. Пожарова О.В. Охорона праці : навчальний посібник. Одеса. 2022. 86 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/18442>
4. Управління охороною праці : навчальний посібник для студентів спеціальності – «Цивільна безпека», освітньої програми «Охорона праці» / В.В. Березуцький. Харків : ФОП Панов А.М., 2021. 412 с. URL: http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/upohpr.pdf

Додаткова література

1. Войтюк Л.М. Правове регулювання безпеки праці державних службовців в Україні: дис. Доктора філософії 081 Право. Київ, 2023. 388 с. 231. URL: [https://scc.knu.ua/upload/iblock/748/j0nqbp9tg84bksxpvrqmn1gqnyu3n6x/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%92%D0%BE%D0%B9%D1%82%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%D0%9C.%20\(15\)%20\(1\).pdf](https://scc.knu.ua/upload/iblock/748/j0nqbp9tg84bksxpvrqmn1gqnyu3n6x/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%92%D0%BE%D0%B9%D1%82%D1%8E%D0%BA%20%D0%9B.%D0%9C.%20(15)%20(1).pdf)

4. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Охорона праці як інститут трудового права та як навчальна дисципліна. Значення охорони праці в роботі підприємства.
2. Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном.
3. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.
4. Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міжнародні стандарти охорони праці.
5. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і безпеки праці.
6. Права громадян на охорону праці при укладанні трудового договору та під час роботи на підприємстві.
7. Право громадян на охорону праці на роботах з важкими та небезпечними умовами праці.
8. Порядок забезпечення працівників заходами індивідуального та колективного захисту.
9. Охорона праці жінок.

10. Охорона праці неповнолітніх
11. Охорона праці осіб із зниженою працездатністю.
12. Юридична відповідальність за порушення законодавства України про охорону праці.
13. Суть, принципи організації та функціонування системи управління охороною праці на підприємстві. Державне управління охороною праці.
14. Права та обов'язки роботодавця щодо організації заходів з охорони праці на виробництві. Трудова дисципліна.
15. Правовий статус Служби охорони праці на виробництві. Кваліфікаційні вимоги.
16. Громадський контроль за станом охорони праці на підприємстві.
17. Поняття та основні види нагляду і контролю за додержанням законодавства України про охорону праці.
18. Органи державного нагляду та контролю за додержанням законодавства України про охорону праці, їх правовий статус.
19. Поняття про атестацію робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації.
20. Порядок організації медичних оглядів працівників.
21. Інструктаж та навчання з питань охорони праці.
22. Стимулювання охорони праці.
23. Основні заходи запобігання травматизму на виробництві.
24. Поняття та значення пожежної безпеки.
25. Державний пожежний нагляд. Завдання та види пожежної охорони.
26. Поняття і завдання техніки безпеки.
27. Поняття гігієна праці та промислова санітарія. Розподіл умов праці за класами, виходячи з «Гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, тяжкості та напруженості трудового процесу».
28. Економічне значення та економічні проблеми охорони праці. Економічні методи управління охороною праці.

29. Оцінка затрат на охорону праці. Фінансування охорони праці.
30. Європейська модель економічного стимулювання охорони праці.

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Методичні рекомендації щодо підготовки презентації

При підготовці рефератів (презентацій) здобувачу необхідно виходити з того, що презентація створюється для наочної підтримки захисту рефератів (доповідей). Основною відмінністю презентацій від решти способів представлення інформації є їх особлива насиченість змістом та інтерактивність. Вибір типу інформації, схем структуризації даних та порядок їх викладу здійснюється здобувачем відповідно до теми реферату. Вимоги до змісту мультимедійної презентації: відповідність змісту презентації поставленим дидактичним цілям і завданням, темі реферату; дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту; відсутність фактичних помилок, достовірність представленої інформації; лаконічність тексту на слайді; завершеність (зміст кожної частини текстової інформації логічно завершено); об'єднання семантично пов'язаних інформаційних елементів у групи; стислість і лаконічність викладу, максимальна інформативність тексту; розташування інформації на слайді (переважно горизонтальне розташування інформації, зверху вниз по головній діагоналі; найбільш важлива інформація повинна розташовуватися в центрі екрану; якщо на слайді картинка, напис повинен розташовуватися під нею; бажано форматувати текст по ширині; не допускати «рваних» країв тексту); наявність не більше одного логічного наголосу: почервоніння, яскравість, обведення, миготіння, рух; інформація подана привабливо, оригінально.

Презентація повинна містити: титульний слайд; основна частина представлена декількома слайдами (мінімум 10 слайдів – без врахування титульного слайду).

Титульний слайд презентації має містити: назву презентації (тема реферату); прізвище, ім'я, по батькові здобувача; група, курс;

Презентація повинна містити не менше 10 слайдів (без врахування титульного слайду та слайду зі змістом) та не більше 20 слайдів, мати науковий стиль, тобто строге оформлення фону слайдів (кольорове оформлення слайдів не забороняється). В презентації повинні бути малюнки, схеми або зображення, таблиці, діаграми (в залежності від тематики). Одним із засобів створення та демонстрації презентацій є програма Microsoft PowerPoint, яка дає змогу, зокрема, використовувати у презентації мультимедійні ефекти.

Здобувачі мають надіслати свої презентації до google class у форматі .pdf відповідно до графіку вивчення дисципліни.

Методичні рекомендації щодо індивідуального завдання у вигляді есе

Індивідуальне завдання у формі есе має бути написано власноруч на аркуші паперу формату А4, відскановано та надіслано до google class. Есе за обсягом має становити не більше аркуша. Есе має бути виконано охайно та розбірливим почерком. Есе має демонструвати власну думку здобувача із запропонованої теми.

Методичні рекомендації щодо індивідуального завдання у вигляді інструкції з охорони

Здобувачам необхідно розробити інструкцію з охорони праці у відповідності до вимог Наказу Держнаглядохоронпраці № 9 від 29.01.1998 р. (у редакції наказу Міністерства соціальної політики України № 526 від 30.03.2017) для посади у юридичній сфері, яку Ви б хотіли обіймати, із урахуванням специфіки місця роботи. Готове завдання необхідно надіслати у google class.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
- Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	від 0 до 4
- Виконання рефератів за однією із запропонованих тем: доповідь та демонстрація презентації	від 0 до 5
- Розв'язання практичних задач, обговорення проблемних ситуацій за темою	від 0 до 3
- Поточне тестування за темами	від 0 до 2
- Індивідуальне завдання	від 0 до 2

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел; показує невміння публічно представляти матеріал.
	2 бали	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату
	3 бали	Здобувач бере активну участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми показує фрагментарні знання понятійного апарату; здатний публічно представити матеріал.
	4 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за	0 балів	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.

однією із запропонованих тем: доповідь та демонстрація презентації	1 бал	Доповідь та презентація виконані самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки (або вони взагалі відсутні), тема не розкрита, робота не відповідає вимогам.
	2 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із певними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із певними прогалинами, інформація у презентації подана з посиланням на джерела, однак вони оформлені із помилками.
	3 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами, інформація у презентації подана з посиланням на джерела, однак вони оформлені із помилками.
	4 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач усно та без допомоги викладача пояснює матеріал, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, малюнків, графіків, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
	5 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно та оригінально, оформлення відповідає вимогам, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза власного дослідження, метод відповідає тематиці та поставленій задачі, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку сформульовані самостійні ґрунтовні судження, підкріплені фактичними доказами та розрахунками, інформація на слайдах подана переважно схематично із використанням самостійно розроблених малюнків, графіків, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
Розв'язання практичних задач, обговорення проблемних ситуацій	0 балів	Здобувач практичну задачу, ситуаційну вправу не виконав, не спроможний обговорювати проблемну ситуацію .
	1 бал	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, підтримує дискусію щодо проблемної ситуації, але недостатньо розкрив сутність, демонструє фрагментарні знання предмету вивчення і дослідження, має ускладнення щодо виділення суттєвих його ознак, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків; використано обмежену кількість джерел..
	2 бали	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав ситуаційну вправу, проблемну ситуацію, у повній мірі демонструє володіння навичками наукового дослідження; виявляє самостійність у підборі, аналізі та

		узагальненні відповідної статистичної та аналітичної інформації; із розглянутої проблеми робить чіткі вірні висновки.
	3 бали	Здобувач виконує задачу, розв'язує ситуаційну вправу, активно приймає участь обговоренні проблемної ситуації з творчим підходом, використовуючи нешаблонні фрази, демонструє розгорнуте, цікаве бачення, яке відрізняється власними роздумами, висновками; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
Поточне тестування за темами	0 балів	Відсоток вірних відповідей – менше 20.
	0,5 бали	Не менше ніж 20% відповідей вірні.
	1 бал	Не менше ніж 50% відповідей вірні.
	1,5 балів	Не менше ніж 80% відповідей вірні.
	2 бали	100% відповідей вірні
Індивідуальне письмове завдання	0 балів	Здобувач індивідуальне письмове завдання не виконав або завдання однакове за змістом в декількох здобувачів або має очевидні ознаки копіювання з мережі Інтернет.
	0,5 бали	Здобувач виконав індивідуальне письмове завдання, але не дотримався форми виконання, допустив суттєві неточності
	1 бал	Здобувач виконав індивідуальне письмове завдання, у повній мірі дотримуючись форми та змісту оформлення завдання, але не має чіткої позиції, не наводить аргументів, не використовує нормативно-правові акти.
	2 бали	Здобувач виконав індивідуальне письмове завдання, у повній мірі дотримуючись форми та змісту оформлення завдання, використовуючи логічність, послідовність, структурованість та зв'язність викладу, смислове наповнення письмової роботи; обґрунтовує свою позицію.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти за результатами поточного, періодичного та підсумкового контролю

Теми практичних занять	Кількість балів за вид роботи	Разом балів
Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні питання забезпечення здорових та безпечних умов праці		
Тема 2. Науково-теоретичні основи охорони праці. Правове регулювання охорони праці. 2 години	0 – 4 (опитування) 0 – 5 (реферат, презентація) 0 – 3 (розв'язання практичних задач, обговорення проблемних ситуацій)	0 – 12
Тема 3. Характеристика систем управління охороною праці. Організація заходів з охорони праці на виробництві. 2 години	0 – 4 (опитування) 0 – 5 (реферат, презентація) 0 – 3 (розв'язання практичних задач, обговорення проблемних ситуацій) 0 – 2 (поточне тестування) 0-2 (індивідуальне завдання)	0 – 16
Тема 4. Державний нагляд та громадський контроль за дотриманням законодавства у сфері	0 – 4 (опитування) 0 – 5 (реферат, презентація) 0 – 2 (поточне тестування)	0 – 11

охорони праці. 2 години		
Тема 5. Економічні та соціальні аспекти охорони праці 2 години	0 – 4 (опитування) 0 – 5 (реферат, презентація) 0 – 2 (індивідуальне завдання)	0-11
Загалом сума балів		0-50

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

<u>Поточний контроль</u>				<u>Сума балів</u>
<u>Змістовий модуль 1</u>				
T2	T3	T4	T5	
0-12	0-16	0-11	0-11	
				<u>0-50</u>

T2, T3, ...- теми практичних занять

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Правові джерела

1. Конституція України. Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кодекс законів про працю. Верховна Рада УРСР; Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Кодекс цивільного захисту України. Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.10.2012 № 5403-VI URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
4. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Верховна Рада України; Закон від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.
6. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України 30.12.2014 № 1417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>
7. Конвенція про основи, що сприяють безпеці та гігієні праці N 187. Конвенція. Міжнародний документ від 15.06.2006 № 187. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_515#Text.

Основна література:

1. Бедрій Я.І., Джигирей В.С., Кидесюк А.І., та ін. Безпека життєдіяльності. Львів: Афіша, 2018. 275 с.
2. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / В. В. Сокуренко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокуренка ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2021. – 308 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10837/Bezpeka%20>

zhyttiediialnosti%20ta%20okhorona%20pratsi%20_pidruchnyk_Sokurenko_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. / Т. Є. Стищенко, Г. В. Пронюк, Н. М. Сердюк, І. І. Хондак. Харків : ХНУРЕ, 2018. 336 с.
4. Гвоздїй С.П., Бурденюк Р.В. Теорія і практика оздоровлення людини : курс лекцій для здобувачів вищої освіти немедичного напрямку. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 372 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/29081>.
5. Гвоздїй С.П. Збірник ситуаційних завдань з охорони праці: практикум для студентів гуманітарних і природничих спеціальностей закладів вищої освіти України. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 180 с. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/27744>
6. Гороховський Є. Ю. Безпека життєдіяльності : конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра всіх спеціальностей. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 108 с.
7. Пожарова О.В. Охорона праці : навчальний посібник. Одеса. 2022. 86 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/18442>
8. Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності : метод. рек. / О. І. Бурденюк та ін./ за заг. ред. С. П. Гвоздїй. Одеса, 2016 . 389 с. URL: <http://opac.lib.onu/metodichki/bio/BZD.pdf>,
9. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. – 376 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/07/27/Trudove.pravo.Ukrayiny.26.07.2022.pdf>
10. Управління охороною праці : навчальний посібник для студентів спеціальності – «Цивільна безпека», освітньої програми «Охорона праці» / В.В. Березуцький. Харків : ФОП Панов А.М., 2021. 412 с.
11. Юсіна Г. Л. Правові питання охорони праці : посібник / Г. Л. Юсіна, Г. О. Санталова. Краматорськ : ДДМА, 2020. 159 с. ISBN 978-966-379-922-3.

Додаткова література:

1. Чернега Р.Т. Концепція правового забезпечення охорони праці в контексті євроінтеграції України: дис.д-р юрид.наук. 12.00.05.Київ, 2019. 388 с.
2. Давиденко, А. О. Правове регулювання охорони праці на підприємствах зі шкідливими умовами праці: порівняльно-правовий аспект : дис. ... д-ра філос.: 081; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 216 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9995>.
3. Поліщук Л.М. Безпека у суспільстві. // Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності: Методичні рекомендації. Електронний збірник / За загальною редакцією С.П. Гвоздій; колектив авторів. – Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2016. – С.75 - 92. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/29612>
4. Байло О.В. Окремі питання організації державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства про працю. Правова держава. Одеса: Фенікс, 2021. № 41 с. 38-44.
5. Байло О.В. Актуальні питання організації державного нагляду (контролю) за дотриманням законодавства про працю в умовах воєнного стану. Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 18 липня-28 серпня 2022 р. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. с. 35-38.

8. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Офіційний сайт Верховної Рада України – <http://rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Державної служби України з питань праці - <https://dsp.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Фонду соціального страхування - <http://www.fssu.gov.ua>
4. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини – <http://www.echr.coe.int/echr/>
5. Офіційний сайт Міжнародної організації праці - <https://www.ilo.org>

Навчальне видання

**БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВИ
ОХОРОНИ ПРАЦІ (МОДУЛЬ: ОСНОВИ
ОХОРОНИ ПРАЦІ)**

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з навчальної дисципліни
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

Електронне практичне видання

Укладач

Байло Олена Володимирівна

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.

Затвердж. авт. 28.08.2023. Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з
програмним забезпеченням для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,7 МБ.

Кафедра цивільно-правових дисциплін
Економіко-правовий факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058